

MARIE JULIA BOLLANSÉE
een portret
Ludwig Lemaire, 2007

Eurydice.

Eén lichaam heeft de mens
en dat vast omhulsel
staat de ziel tegen,
met zijn oren en ogen als stuivers
en zijn getekende huid
die om het naakte bot spant.

Ze vlucht door het hoornvlies de hemelkoepel in
op staven van staal
in een gevleugelde karos,
hoort
door de tralies van haar levende kerker
het kraken van wouden en van akkers,
de bazuin van zeven zeeën.

Zonder lichaam is de ziel zondig
zoals het lichaam zonder hemd;
geen plan, geen daad, geen ingeving, geen dichtregel,
slechts een onopgelost raadsel:
wie keert terug van wie
dansten op het plein
waar niemand dansen mag?

Ik droom van een andere ziel
in een ander gewaad.
Als ze van schuchter hoopvol wordt
en gloeit als brandewijn,
vindt ze zonder schaduw haar weg
op aarde, en heeft ons ter herinnering
seringen op tafel gelegd.

Ga kind, ga, betreur niet
Eurydice, de arme.
Drijf met je stok
je koperen hoepel voort
zolang bij elke stap jouw oor,
al is het maar zacht, ten antwoord
de aarde blij spreken hoort.

Arseni Tarkovski.(1)

Een wandeling door de tuin.

Op 2 april word ik door een trotse Marie ontvangen. Ze neemt me mee naar haar tuin waar ze zonet zeer hard in gewerkt heeft.

Ik ben onmiddellijk aangeland. Ze toont me de aarde die ze heeft omgewoeld en bestreden.

Als boerendochter is het haar natuurlijke biotoop, hoewel ze me er direct op wijst dat tuinieren niets voor haar is. Achter in de tuin lopen we langs de bomen die bij de geboortes van haar zonen werden geplant. Ernaast is een kuil zichtbaar, de voorbereidingen van de performances "In de 4 seizoenen" en "S.O.S. Sky on the Skin" werden hier gedaan.

De hele tuin laat meerdere sporen zien van haar werk.

Nu, na een winterse storm, heeft ze het puin geruimd en krijgt de tuin een nieuw aanzicht. De beukenhaag is reeds geplant, er is plaats vrijgehouden voor een magnolia, het kippenhok wordt aangepast, een serre zal afgebroken worden,...

Het hele oeuvre van Marie is, als lijkt het vanzelf, in haar omgeving ontstaan.

In haar video's duiken haar kinderen op, naast andere familieleden, vrienden..Haar grote inspiratiebron ligt in iets hogers, citaten uit een ver verleden, maar de haar omringende mensen, haar omgeving en de natuur worden het medium om die 'religieuze gevoelens' tot uitdrukking te brengen.

Als kind werd ze aangetrokken tot mythologische verhalen.

Ondanks de liefde voor het verleden, lonkte de toekomst. Vanaf haar dertiende ging ze regelmatig op ontdekking in Antwerpen. De buit van haar rooftochten waren elpees van Leonard Cohen en Bob Dylan, later boeken van Carlos Castaneda.

Zij was de enige in het grote gezin die met deze muziek en literatuur thuiskwam. Later, met Joseph, haar grote liefde en de vader van haar drie kinderen, gaan de ontdekkingstochten verder. Joseph zal haar in contact brengen met heel wat literatuur. Ze gaan samen veel op reis en een nieuwe culturele horizonten breken open. De plekken in Europa waar nog restanten van oude culturen te vinden zijn, worden opgezocht.

Ze leefde in een gezin dat als vierde generatie in eenzelfde boerderij woonde. Het was er een geborgen plek.

Marie vertelt over haar jeugd en het leven op de boerderij. Het gezin draaide op zelfvoorziening. Herinneringen over het hooien op zomerse dagen, schapen hoeden en melken, groenten inmaken, koeien melken en meehelpen bij het slachten van varkens.

Een zeker déjà vu overvalt me. Ik ben dan niet opgegroeid bij boeren, wel bij een alternatieve vader voor wie zelfvoorziening de evidentie zelf was. Het heeft misschien wel raakpunten in onze levens en onze kunst voortgebracht.

De grootouders woonden mee in bij het gezin, de wilskracht van haar grootmoeder staat haar nog steeds helder voor ogen. De solide grond onder Maries voeten heeft haar gevormd. Het ploeteren in de aarde van Pulderbos heeft haar getekend, in haar vroegste tekenwerk zien we al een heel sterke fysieke kracht.

Het veelvuldig breien tijdens haar performances zijn eveneens overblijfsels uit haar kinderjaren. Met de wol van de schapen was er wel altijd iemand aan het breien op de boerderij.

Alles in het leven vloeit voor Marie organisch in elkaar. Zowel het goede als het kwade, het mooie en het trieste komen als een evidentie in haar leven.

Ook de opleidingen liggen in de lijn van haar levenswandel. Eerst volgt ze een opleiding grafiek en later gaat ze bij Roland Rens aan de academie van Lier beeldhouwkunst volgen. In de kunst kan ze zich fysiek uiten. Pas veel later, op haar drieëndertigste, bij de geboorte van haar dochter, dringt het echt tot haar door dat ze een welbepaald doel in haar leven heeft: zij is kunstenaar! Voordien was Marie beeldhouwster, iemand die graag tekende en etsen maakte, ze gaf met plezier les, maar het kunstenaarschap zelf ervoer ze niet zoals zich dat manifesteerde bij de geboorte van Anaïs.

Vanaf dan eigent ze zich een kunstenaarsnaam toe. Ze werd geboren als Marie De Schutter, maar zal vanaf nu de naam van haar drie kinderen gebruiken en voegt ze er haar tweede voornaam aan toe: Marie Julia Bollansée wordt gelijktijdig met Anaïs geboren.

Chemistry

Hoe gaat Marie met de materie en de mens om?

In het gesprek laat ze even ontvallen dat ze te burgerlijk is, omdat ze voor haar gezin zorgt en zoals nu reeds haar gedachten laat gaan over het avondeten.

In hoeverre is haar burgerlijkheid een punt, werp ik op. Huiveren kunstenaars niet altijd voor dat woord? Toch is het maar enkele kunstenaars gegeven om buiten de burgerij te staan. Genieten ze niet van chique recepties, de nodige glamour en het gewaardeerd worden door de rijkere klasse? Burgerlijke bekrompenheid is verwerpelijk, het zorgen voor een gezin is toch van een andere orde! Ze knikt, echter nog niet helemaal overtuigd, instemmend.

Wat mij het meeste boeit in haar werk is net de verhouding tussen mensen in haar werk. Welke vonken slaan over? Wat is de chemie tussen een moeder en een kind of tussen twee geliefden.

Aanvankelijk wilde ze geen vertellende kunstenaar worden. Het narratieve is toch op de één of andere manier in haar werk binnengeslopen.

Toen de ouderlijke boerderij werd verkocht, heeft ze een inscenering gemaakt met haar moeder en dochter bij een beek. Haar moeder zit mijmerend bij de beek, het dochtertje springt kinderlijk naar de beek toe en Marie staat centraal in de compositie. Ze is duidelijk in gedachten verzonken. Haar gelaat getekend door het leed, een expressionistische houtsnede. Käthe Kollwitz. Hoewel, de ganse compositie en de sfeer refereren naar de prerafaëlitische schilder Millais.

De toeschouwer voelt de chemie tussen deze personen, toch zijn ze alledrie op zichzelf. Drie aparte verhalen van drie verschillende mensen en toch scheidt Marie hier een wonderlijke eenheid.

De foto is misschien wel één van haar cruciale werken.

De, naar mijn gevoel, sterkste video's van Marie hebben altijd te maken met dit soort chemie. Het zijn video's met vele betekenislagen die subtiel met elkaar worden verweven.

Het kan niet anders, want Marie heeft al heel wat leed doorstaan. Ze heeft reeds een broer verloren en op 5 maart 2001 overlijdt haar man Joseph. Joseph had een lange strijd geleverd tegen kanker. De kinderen zijn nog klein en Joseph is jong, het zijn zware tijden. De ziekte van haar man heeft het hele gezin in haar greep, Marie wil hier uiting aan geven. In galerie La Situation in Berchem stelt ze haar installatie "Survival Knit" ten toon. Er worden acht gebreide truitjes met een identiek borduursel getoond. De tekening van het borduursel is als een tatoeage, een signaal met een medische connotatie. Op de borst van haar zieke man wordt een tekening aangebracht, om aan te duiden waar de gammastralen op gericht moesten worden om de kanker te bestrijden. Met het breien en borduren zet Marie een alchemistisch proces in gang. Het heeft een bezwerend en heilzaam karakter. Tijdens de vernissage zit ze naakt, haar huid met een blauw pigment ingestreken, te breien. Zij spreekt van een blauw tegengif.

Een jaar later, na het overlijden van Joseph, stelt ze in dezelfde galerie haar installatie "S.O.S. Silence on the other side" ten toon. Groene kleitabletten worden als medicinale pleisters gebruikt in een alternatieve kankertherapie. Elke kleitablet krijgt een datumstempel mee, ze vormen een dagboek van de ziekte Joseph. Er worden objecten zoals de wandelstok, gevonden door haar zoon Pablo, bijgebracht. Ze geeft uiting aan haar verdriet en verlies.

Het blauwe pigment komt vaak voor in haar performances en videowerk.

Voor de performance "House" gebruikt Marie hetzelfde blauw en er worden restanten van haar ouderlijke boerderij geïntegreerd. Met de betontegels uit de boerderij wordt in het Lierse begijnhof een vloer aangelegd. Haar performances kaderden in de tentoonstelling "Zuster S.Begina" van galerie De Voorkamer in Lier. Een groep kunstenaars was met een bus langs een aantal Vlaamse begijnhoven gereisd, ze hadden er ook gesprekken met begijntjes. Marie werd ondermeer geïnspireerd door de geschriften van Hadewycks visioenen. Hadewyck was een religieus onafhankelijke vrouw. Marie haar bijdrage aan de tentoonstelling is de performance "House". Naakt en haar huid helemaal met ultramarijn blauw pigment ingesmeerd, wandelt ze naar het oude vloertje. Meer dan een uur zal ze in een houding die lijkt op Botticelli's Venus, staan neuriën op het verweerde vloertje. Het lied is monotoon en woordeloos, haar manier om een trance op te wekken. Een blauwe naakte vrouw met rode haren die tot het middel reiken, haar murmelend gezang en een vloertje zonder huis. Een sterk beeld, het lijkt of de kunstenaar in een transparante kapel één of ander gebed prevelt. Het spanningsveld tussen het fysiek bewust zijn en spirituele sensibiliteit wordt opgezocht.

Een expositie in de Window Gallery van Walter Van Beirendonck krijgt net als de foto met haar moeder en haar dochter, de naam "Chemistry" mee. Hier voert Marie een performance op, helemaal met een Pruisisch blauw pigment ingesmeerd, zit ze als een bezetene te breien op een hoge kruk. De verhevenheid uit "House" is nergens te bespeuren. Hier is het één en al fysiek. De priemen zijn haast speren, de doorzetting in de daad is haast gewelddadig. Deze kleur is aardser dan het ultramarijn. Dit is geen begijntje, hier staat een oerbeeld van de primitieve vrouw. In de vitrine van de winkel staan vier televisietoestellen bruut op elkaar gestapeld. Op de beeldschermen wordt haar video "Cut" getoond. Marie zit naakt en ingesmeerd met een aarde-rood pigment hout te hakken bij een vuur. De rauwe worsteling van de kunstenaar komt zo op de toeschouwer af.

Vermoedelijk ontkomt geen enkel werk van Marie aan de term "chemistry", maar de video "Rather Cold Today" mag zeker niet onvermeld blijven.

In de week van het overlijden van de grootmoeder (de moeder van Joseph) wordt deze video gemaakt. Bompa wandelt met twee van zijn kleinkinderen door de bossen van Malle. Ze vertellen, halen herinneringen boven, maken grapjes,... . Het zijn heel gewone beelden, hier wordt niets in scène gezet. Tijdens de begrafenisstoet wandelen deze drie mannen voor Marie. Een beklijvend beeld waar de 'scheikundige processen' tussen verschillende mensen voelbaar is. De kunstenaar heeft dit moment weten te grijpen en het enkele dagen later in een vorm gegoten. De charme van deze video is

overtuigend, het wordt een hommage aan de overleden grootmoeder en aan bompá. Het is een luchtige video geworden, eentje die het lijden van de hele familie verzacht. Misschien een keerpunt in haar oeuvre, want voordien was het werk meestal getormenteerd.

De kleur van de strijd.

Kleur neemt in het werk van Marie een aparte plaats in.

Eén van haar grote voorbeelden is Yves Klein. Hij was een pionier van de happening, de performance en de body art, maar kreeg vooral bekendheid door zijn International Klein Blue. Yves Klein wilde het schilderij bevrijden van de materiële beperkingen van het medium. Hij gaat schilderen met water en vuur en hij maakt gebruik van 'levende penselen'. Hij zoekt een verbinding tussen het immateriële van het kunstwerk en de fysieke aanwezigheid van de mens. De kunstenaar gebruikte zowel zijn eigen lichaam als dat van naakte vrouwen. De vrouwen werden met blauwe verf ingesmeerd en vervolgens liet hij hen afdrukken van hun beschilderde lichamen maken op het doek. Marie is zeker schatplichtig aan deze kunstenaar. In 1998 maakte ze blauwe gipsafgietsels van haar kinderen, de reeks kreeg de naam "Het land der levenden". Ook de video "Bodi printing the wall" uit 1999 refereert naar Klein.

Yves Klein had de ambitie het materiële te overstijgen. In zijn denken over spiritualiteit en kosmische energie kwamen drie kleuren op het voorplan. De roze kleur was voor hem het fysieke (connotatie met de huidskleur), het goud voor het immateriële en het blauw staat voor de lucht en het geheel van de kosmos. Voor Klein was de hemel het mooiste kunstwerk. De vele monochrome blauwe schilderijen verwijzen ernaar. Hij werkte altijd met ultramarijn pigment, maar deze kleur verschoot na enige tijd. Op een bepaald moment vond hij, door de vele experimenten, een bindmiddel waarbij het ultramarijn haar oorspronkelijke lichtsterkte behield. Op die samenstelling nam hij een patent en doopte zijn vondst met de naam International Klein Blue. Het blauw van Klein stond voor de oneindigheid.

Marie ervaart blauw als beschermend en de kleur duidt voor haar op de vrijheid van de geest.

De blauwe kleur kent een nog veel grotere symboliek. Het ultramarijn van Klein gold lang als één van de duurste pigmenten. De kleur werd gewonnen uit de halfedelsteen lapis lazuli en kwam 'van overzee'; oltramarino. De belangrijkste vindplaats ligt in het noorden van Afghanistan. Voor de Italiaanse kunstenaars uit de middeleeuwen en de renaissance was de onbereikbaarheid en de

kostprijs van de kleur zeer belangrijk. De meest afgebeelde vrouw was Maria, ze kreeg daarom een gewaad met de meest kostbare kleur: het ultramarijn.

Het kobalt ontleent zijn naam aan de gemene aardgeest Kobald uit een Duitse volkslegende. *“Het is op zich een vriendelijk metaal, maar trekt het giftige arsenicum aan, en was dus een gevreesde stof in Europese zilvermijnen. In het Engels werd kobalt gremlin (‘kwelgeest’) genoemd...”*.(2)

Indigo is een woord zoals ultramarijn, het geeft aan waar de kleur oorspronkelijk vandaan komt. In het Grieks betekent indigo ‘uit Indië’. De kleur wordt uit planten gewonnen, net als het wedeblauw. *“Wede’ – woad in het Engels – is een grappig woord. Het klinkt als weed, het Engelse woord voor ‘onkruid’, en de woorden hebben dan ook dezelfde oorsprong. ... Voor de Britten is helderblauw een strijkkleur, een symbool van de onafhankelijkheidszin van het volk dat in Engeland woonde voordat de Romeinen het bijna tweeduizend jaar geleden veroverden. Schoolkinderen leren dat koningin Boadicea in het blauw gekleed was toen ze onbevreesd met haar strijddkar op het invasieleger afreed, en dat de grote krijger koning Caractacus zijn lichaam voor de strijd met wedeblauw insmeerde.*(3)

In het boek van Victoria Finlay “Kleur, een reis door de geschiedenis” komt het blauw meermaals ter sprake als strijkkleur. Tevens heeft zij het over godsdienstceremonies waarbij jonge vrouwen hun hele lichaam insmeerden met blauw (Engeland rond 51 na Chr.).

Naast zijn strijkkarakter heeft het blauw een transcendente kwaliteit. Kunstenaars gebruiken haar vaak om ruimte te suggereren, de kleur verdwijnt naar de achtergrond. *“Blauw vertegenwoordigt dus een plek die buiten het normale leven staat, niet alleen overzee, maar ook over de horizon.”*(4) *“Blauw heeft iets tegenstrijdigs, want de kleur lijkt zowel te kalmeren als te stimuleren. Net zoals we graag naar een plezierig voorwerp kijken dat zich van ons weg beweegt, zo kijken we graag naar blauw: niet omdat dit zich aan ons opdringt, maar omdat het ons aantrekt.”*(5)

De kleur blauw heeft een prominente rol in de video “In de 4 seizoenen”. Het verschil tussen de seizoenen ligt hem misschien in de wijze waarop het blauw van de lucht op onze huid condenseert. In de lente is er een soort groenig blauw in de lucht. De zomer is intenser en dan neigt het blauw naar indigo. De herfst is ijler, dan komt de kleur in de buurt van het ultramarijn. Marie associeert de winter met kobalt.

Haar volgende performance gaat iets met goud worden, een grote metalen tafel en veel vuur. Ze staakt de strijd nog niet!

Een laatste avondmaal?

In maart 2007 stelde Marie in het MuHKA haar video-installatie "Tarquinia" voor. Het is een horizontale projectie op drie aan elkaar sluitende schermen. Over de hele breedte zien we een grote tafel met een rood kleed, erop overal kaarsjes, borden en drinkbekers. De tafel wordt gevuld met een bont gezelschap, jong en oud, vrienden en familie van de kunstenares. Er heerst een gemoedelijke en feestelijke sfeer. Door het feit dat alle disgenoten aan één kant van de tafel zitten (en face naar toeschouwer en camera) roept dit beeld associaties op met de vele renaissanceschilderingen van "Het laatste avondmaal".

Tijdens de vernissaging hoorde ik iemand dit tegen Marie zeggen, waarop zij nogal beslist reageerde dat ze niets met het katholicisme te maken wilde hebben: dit werk werd door tafelscènes van de Etrusken geïnspireerd!

Het zal wel mooi de mening van de artieste wezen, maar in ons collectief geheugen dragen wij veeleer de beelden uit de christelijke overlevering mee dan van de weinige fresco's die nog resten van de Etrusken.

De hele iconografie van de "laatste avondmalen" verwijst trouwens naar oude gebruiken en een beeldtaal die associaties oproept met net die mythische culturen, waar Marie altijd naar op zoek is gegaan. In de catacomben zijn het nog heel primitieve voorstellingen. In Ravenna is er mozaïek van rond 520 na Chr., waar de apostelen en Christus aan een ronde tafel zitten. De ronde tafel zal ook als beeld opduiken op heel wat kapitelen in romaanse kerken. De ronde of de kring had een kosmische betekenis en valt pas vanaf de dertiende eeuw weg. Met Ghirlandaio krijgt de scène van het laatste avondmaal min of meer een vastgelegde iconografie.

Maar het avondmaal waar iedereen onmiddellijk aan denkt, ook bij het zien van "Tarquinia", is de geniale compositie van Leonardo.

Kan je als kunstenaar een groter compliment krijgen dan een vergelijking met Leonardo?

Leonardo heeft het moment waar Christus zijn apostelen toespreekt met de woorden: "Eén onder u zal mij verraden" vastgelegd in het fresco. In deze geniale compositie heeft hij licht tegen duister willen uitspelen. De Christusfiguur baadt in het licht (is zelf een lichtbron) en Judas zit helemaal in het duister. Leonardo was zeer geïnteresseerd in het Manicheïsme, een Persische filosofie die licht en duister erkent als zelfstandige elementen.

De renaissancekunstenaar leefde bij gratie van opdrachten, maar kon die qua beeldtaal toch naar zijn hand zetten.

De vergelijking tussen Marie en Leonardo is er niet alleen omwille van het beeld, Leonardo's interesse lag eveneens in de kennis van

oudere culturen. Hij stond als vernieuwende vormgever, net als Marie in onze tijd, in verbinding met het oude.

Marie, meestal gekleed door An Demeulemeester, raast in haar blitse Saab van de ene galerie naar de andere. Ze heeft de tijd en de ruimte om overal bij te zijn waar “het” gebeurt in de kunstwereld. Ze is gefascineerd door “het nieuwe”, maar blijft verankerd aan de allereerste kunstuitingen van de mensheid.

Als een toeschouwer bij een volgende gelegenheid haar nog eens gaat vergelijken met zo'n monument als “Het laatste avondmaal”, raad ik haar aan het compliment stilzwijgend te aanvaarden.

Natuurlijk is haar “Tarquinia” van een andere orde dan de thematiek van de laatste avondmalen. Het is een zeer luchtig werk waar je zeker ook connotaties met heel wat films kunt leggen (denken we maar aan de magistrale tafelscène in “The Belly of an Architect” van Peter Greenaway).

“Tabula. De tafel. Die is niet te dateren, die is van ‘alle tijden’. Ze is functioneel, monumentaal en vederlicht.”(6) Marie verbindt zich met ‘alle tijden’, het is logisch dat de tafel ooit in haar werk zou opduiken. Het luchtige in haar video is geen keerpunt in het oeuvre, wel een streefdoel. Ze heeft de betrachting om in de toekomst veel met licht te werken. Het is een droom om een werk te maken waar de toeschouwer gelukkig van wordt. Het ervaren van ‘verlichting’ als subliem kunstwerk. Maar het zware zal nooit uit haar werk te bannen zijn. In haar video “Marathon”, die zij nu aan het monteren is, komt het thema van de fysieke grens weer op de voorgrond. Het zal wel de aard van het beestje zijn. In een interview in Zone03 zegt Luc Tuymans iets vergelijkbaars: *“iets dat een bepaalde gruwel of suspense in zich heeft vinden we altijd fascinerender dan iets dat gewoon schoon is. Niet dat ik nooit geprobeerd heb om eens een vrolijk schilderij te maken, maar het lukt me simpelweg niet.”*(7)

Maries tafel is monumentaal en vederlicht.

Invloeden.

“Eerst was de videokunst de experimenteeruimte van een nieuwe technologie met aanvankelijk vrij weinig formele mogelijkheden; er werd nog gezocht naar wat het concept vereiste en naar de problematiek en de consequenties die door de specificiteit van het medium werden opgeroepen. Vervolgens ging de videokunst meer in de richting uit van de cinematografische opvatting van scenario en regie. En ten slotte stelde ze zich open voor de ruimte, door zich als installatie, environment of sculptuur te affirmeren.”(8), lezen we bij Michel Baudson in “Kunst in België na 1975”. Marie hoort niet louter thuis in de performance- en videokunst, haar inspiratie komt

uit een bredere hoek. Haar vroege beeldhouwwerk werd door Rodin en Minne beïnvloed en inhoudelijk leunt ze bij Käthe Kollwitz aan. Later komt ze, vooral omwille van het fysieke, onder invloed van Yves Klein en Marina Abramovic.

Na haar Ethiopiëreis in 1999 begint zij met performances en die worden op video vastgelegd. Vergelijkbaar met het videowerk van Joseph Beuys, waar de actie belangrijker is dan het vastgelegde beeld. Bij Marie is het meestal een combinatie van objecten en een foto, die worden tentoongesteld met een bijhorende performance die op video wordt vastgelegd. In het vroege videowerk staat Marie centraal in beeld, in het recentere werk zal ze meer en meer zelf achter de camera zitten.

Het rebelse karakter van de eerste performances en happenings, zoals gegroeid uit het Dadaïsme, hebben Marie niet rechtstreeks beïnvloed. Net zomin als zeer rationele kunstenaars zoals Bruce Nauman. Kunst mag voor haar niet de uitvoering van een idee zijn: idee en uitvoering moeten samensmelten. De uitvoering moet nog ademruimte hebben, de intuïtie van het moment moet zijn plaats krijgen.

Marie wil het schone van de wereld tonen. Het harde en het zware zal ze niet uit de weg gaan, maar het wordt altijd in een esthetische vorm gegoten. In die zin is ze zielsverwant met Lili Dujouri, David Claerbout, Fiona Tan en Charlotte Vanden Eynde.

Tijdens ons tweede gesprek zit Marie een grote kamerjas te breien die Peter zal dragen in een volgend project. Ze is dus niet alleen de artieste van de moderne technologie, ze is ook verbonden met het ambacht. Ze combineert deze trage kunst met de directheid van de camera. Het handwerken is nog steeds populair: de Duitse Rosemarie Tröckel met haar conceptuele 'Strickwerken' of de Britse Tracey Emin die de namen van haar minnaars op een tentzeil borduurt. Er is de Egyptische kunstenaar Ghada Amer, die de losse draden over een erotische voorstelling laat hangen om de verhouding tot seksualiteit in de islamitische wereld aan de orde te stellen. Bij Marie is het breien en borduren ook een drijfveer voor het prikkelen van de tastzin. Eén van haar vele nieuwe projecten gaat over de huid. Het worden 7 projecties van verschillende mensen met close-upbeelden van hun verschillende huidtypes. Ze werd ook door de film "La Pelle" van Liliane Cavani geïnspireerd. "La Pelle" (De Huid) is gebaseerd op een boek van Curzio Malaparte en speelt anno 1943. Het Amerikaanse leger is op Sicilië geland en rukt via Napels op naar Rome. Ook al is de oorlog in het Zuiden voorbij, de strijd woedde verder. Een strijd die Malaparte de pest noemde: corruptie bedreven door overwinnaars en overwonnenen. *"In de oorlog is er maar één vlag die echt beledigd wordt en dat is de huid"*(9), schrijft Malaparte. De beelden van de film zijn beklijvend. Cavani toont gevoelens van schaamte,

vreugde en angst die haast tastbaar worden door de mensenhuid. De film concentreert zich vooral op de manier waarop de bevolking uit de sloppenwijken van Napels de bevrijding ondergaat. Om in leven te blijven zijn ze gedwongen hun huid te verkopen! *“De Italiaanse regisseuse spaart de kijker niet: ze toont afgerukte ledematen en uit buiken puilen de ingewanden bij bosjes. Als aan het einde de Amerikaanse ‘bevrijders’ met tanks de stad binnenrijden, wordt een vlaggenzwaaiende Italiaan overreden. Een bloederige veeg op de straat – dat is alles wat van hem overblijft.”*(10)

Voor het project over de 7 huiden werd ze ook beïnvloed door de film “Stalker” van Andrei Tarkovski. Het gaat over drie mannen en elk hun kijk op de dingen,...voor Marie is het de huid als zone waar de mens mee waarneemt. Andrei Tarkovski zelf aan het woord over “Stalker”: *“De schrijver in Stalker zet uiteen hoe vervelend het is om te leven in een wereld van wetmatigheden, waarin zelfs het toeval het resultaat is van een vooralsnog voor ons verborgen wetmatigheid. Misschien gaat de schrijver juist naar de Zone om in aanraking te komen met het onbekende, om overweldigd en ontroerd te worden. Uiteindelijk wordt hij werkelijk getroffen door de vrouw, door haar trouw en waardigheid. Is alles wel logisch te beredeneren? En is alles in elementen te ontleden en van tevoren te berekenen? In deze film wilde ik de kern van het specifiek menselijke aangeven, het bestendige en het onontleedbare, dat in de ziel van ieder mens uitkristalliseert. Hoewel de reis ogenschijnlijk op een fiasco uitloopt, verwerft ieder van hen iets van onschatbare waarde, namelijk geloof: de bewustwording van de eigen essentie.”*(11)

De menselijke huid
is het grensgebied
tussen de werkelijkheid en de beleving

ze is de zone
waar de werkelijkheid passeert

(Marie Julia Bollansée)

Tot slot.

Marie is met haar videowerk in de buurt van de filmregie terecht gekomen en onderzoekt het vermogen om 'licht van duisternis te scheiden'. *"Film is in feite de enige kunstvorm waarin de auteur zich de schepper kan voelen van een onvoorwaardelijke werkelijkheid, van een eigen werkelijkheid in de letterlijke zin van het woord. In film vindt de menselijke neiging tot zelfbevestiging haar meest volledige en directe uitdrukking. Een film is een emotionele werkelijkheid en wordt door de toeschouwer ook zo ervaren: als tweede werkelijkheid."*(13) De andere kunsten kunnen nog zo nauwgezet een belevenis beschrijven of gedetailleerd uittekenen, iedere tekst of tekening wordt selectief door de lezer of toeschouwer opgenomen en verwerkt in de eigen verbeelding.

Bij een schilderij, hoe realistisch het ook mag wezen, zal niemand het in zijn hoofd halen het met het leven zelf te identificeren. *"Alleen bij film raakt de toeschouwer nooit het gevoel kwijt dat alles wat zich op het filmdoek afspeelt waar gebeurd is. Hij beoordeelt een film daarom vaak naar de wetten van het gewone leven en vervangt ongemerkt de wetten die de auteur bij het maken van de film hanteerde door de wetten die alledaagse ervaring hebben gevormd."*(14) Marie wil in haar kunst uitdrukking geven aan het ongrijpbare en de verborgen zones, ze wil de realiteit overstijgen. Haar zintuigen staan op scherp. Het is een tour de force om die drempelervaringen vorm te geven in filmbeelden. Haar verbondenheid met oude culturen en mythologische literatuur is een zoektocht naar de menselijke kern. Het essentiële thema van de film 'Stalker' is het zoeken naar menselijke waardigheid en het overwinnen van het lijden. Dit thema past als gegoten op het oeuvre van Marie.

Haar vroege tekenstijl is verwant aan het werk van Egon Schiele. Ze tekende vaak haar man: naakt en met weemoed in de ogen, de lijnen hard en knokig. De lichamelijkeheid stond op het voorplan. Het beeldhouwwerk lag in eenzelfde lijn: fysieke kracht, zelfs een tikkeltje pathetisch. Later werd het beeldhouwwerk sober en monolithisch. Het kleed dat ze had gemaakt voor "S.O.S.Silence On the other Side", was oorspronkelijk ook bedoeld als beeldhouwwerk. Uiteindelijk wilde ze zelf deel uitmaken van het werk, er werd naar een nieuwe vorm gezocht. Zo kwam ze bij de fotograaf Ronald Stoops terecht. Er werd een foto gemaakt van Marie met het lange 'sculpturale' kleed in de sneeuw. Sindsdien is ze in de lijn van haar nieuwe beeldtaal blijven werken. Alle foto's die ze gebruikt bij haar environments, zijn gemaakt door Ronald Stoops, haar 'brother in art and crime'.

Marie gebruikt voornamelijk zichzelf en haar belevingswereld als model en medium. Een roodharige vrouw met een gelaat met scherp getekende contouren gaat fysiek op in haar eigen kunst. Altijd is er verbondenheid met de aarde en het universum. Ze wil eigenlijk alleen beelden brengen, maar het worden verhalen. Beelden die vertellen en verhalen die we zien.

Kessel, 17 mei 2007.

Ludwig Lemaire.

NOTEN:

- (1),(11),(12),(13),(14) Andrei Tarkovski, "De verzegelde tijd", Historische uitgeverij, Groningen 1986.
(2),(3),(4) Victoria Finlay, "Kleur, een reis door de geschiedenis.", Anthos, Amsterdam 2002.
(5) J.W.Goethe, "Kleurenleer", uitgeverij Vrij Geesteleven, Zeist 1991.
(6) Gwy Mandelinck, "Tabula", catalogus poëziezomer Watou 2002, Lulof, Amelo 2002.
(7) Katrien Brys, interview met Luc Tuymans, Zone03, nr. 289.
(8) Florent Bex, "Kunst in België na 1975", Mercatorfonds, Antwerpen 2001.
(9),(10) DVD, Cinema Italia, Liliana Cavani, "La Pelle", 1963.

BRONNEN:

BOEKEN:

- Bex Florent, "Kunst in België na 1975", Mercatorfonds, Antwerpen 2001.
Carels, Kremer, Roelstrate, "Projectie, technologie als metafoor", NAI uitgevers, Rotterdam 2006.
Finlay Victoria, "Kleur, een reis door de geschiedenis", Anthos, Amsterdam 2002.
Goethe, "Kleurenleer", uitgeverij Vrij Geesteleven, Zeist 1991.
Mandelinck Gwy, "Extiem", catalogus poëziezomer Watou 2006, Cassochrome, Waregem 2006.
Mandelinck Gwy, "Tabula", catalogus poëziezomer Watou 2002, Lulof, Amelo 2002.
Schuré Ed, "De profeten van de renaissance", uitgeverij W.N.Schors, Amsterdam.
Tarkovski Andrei, "De verzegelde tijd", Historische uitgeverij, Groningen 1986.

DVD:

- Bollansée Marie Julia, "9 Personalities in 1 Body", Kunsthal Lophem 2005.
Cavani Liliane, "La Pelle", Cinema Italia 1963, A film.
Tarkovski Andrei, "Stalker", Moskwod Media, Haarlem.

ARTIKELS:

- Berk Anne, "Slow art", Kunstbeeld nr 3 2006.
Brams Koen, Pültau Dirk, "Gesprek met Lili Dujouri", De Witte Raaf, maart-april 2007.

Brys Katrien, interview met Luc Tuymans, Zone03 nr. 289.
Declerq Joost, "Charlotte Vanden Eynde, Verroering", M *DD* 3,
2006.
Swinnen Johan, "De wereld achter de spiegel", hART, 29.03.2007.
Van Den Abeele Lieven, "De oneindigheid is blauw", De Standaard,
15.11.2006.

SITES:

<http://www.mariejuliabollanssee.be>

home.hccnet.nl/j.hastrich/studion_wbg/nb_tw_wijsb.html

nl.wikipedia.org/wiki/Marina_Abromovic

GESPREKKEN:

Met Marie Julia Bollansée op 2 april en 1 mei 2007.

